

**Ks. prałat prof. zw. dr hab. Jan Związek
(1937–2020)**

Urodził się 6 grudnia 1937 r. w wsi Młynki w powiecie wieluńskim w województwie łódzkim, w rodzinie Szczepana i Anastazji z domu Kiedos. Został ochrzczony w kościele parafialnym w Działoszynie 26 grudnia 1937 r. W okresie okupacji niemieckiej mieszkał u dziadków, ponieważ ojciec został wywieziony na roboty przymusowe, a matka jeszcze przed wojną wyjechała do Francji do pracy zarobkowej. Po zakończeniu działań wojennych uczęszczał do Szkoły Podstawowej w Kabałach, a potem w Załęczu Małym. W 1952 r. rozpoczął naukę w zakresie szkoły średniej w Niższym Seminarium Duchownym w Częstochowie. Po czterech latach nauki uzyskał świadectwo dojrzałości w NSD i jako eks-

ternista w Liceum im. Romualda Traugutta w Częstochowie. W latach 1956–1961 odbył studia filozoficzno-teologiczne w Częstochowskim Seminarium Duchownym w Krakowie. Święcenia kapłańskie otrzymał 29 czerwca 1961 r. w katedrze św. Rodziny w Częstochowie z rąk biskupa prof. dr. hab. Zdzisława Golińskiego.

Bezpośrednio po ukończeniu studiów seminaryjnych został skierowany przez władzę diecezjalną na studia specjalistyczne z zakresu historii Kościoła na Wydziale Teologicznym KUL w Lublinie. Stopień naukowy magistra teologii w zakresie historii Kościoła uzyskał 5 marca 1964 r. na podstawie pracy pt. *Kazania niedzielne Mikołaja z Wilkowiecka*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. Mieczysława Żywczyńskiego. Po powrocie ze studiów pracował od lipca 1965 r. jako wychowawca w Niższym Seminarium Duchownym w Częstochowie oraz jako nauczyciel religii i propedeutyki filozofii. W latach 1966–1970 był zastępcą redaktora naczelnego „Częstochowskich Wiadomości Diecezjalnych”. W latach 1969–1970 był skarbnikiem diecezjalnym przy Kurii Diecezjalnej, a od 1969 r. kapelanem sióstr franciszkanek Rodziny Maryi w Domu Zakonnym w Częstochowie.

Stopień naukowy doktora historii Kościoła na Wydziale Teologicznym KUL uzyskał 18 czerwca 1969 r. na podstawie rozprawy pt. *Katolickie poglą-*

dy polityczno-społeczne w Polsce na przełomie XVI i XVII wieku w świetle kazań, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. Mieczysława Żywczyńskiego. W 1969 r. rozpoczął pracę jako archiwariusz w Archiwum Diecezjalnym w Częstochowie oraz prowadził wykłady z metodologii nauk oraz patrologii w Częstochowskim Seminarium Duchownym w Krakowie. Od 1970 r. powierzono mu także wykłady z zakresu historii Kościoła w tymże seminarium i w Instytucie Teologicznym w Częstochowie, a od 1979 r. w Wyższym Seminarium Duchownym oo. franciszkanów w Krakowie. 17 listopada 1983 r. został mianowany dyrektorem Archiwum Diecezjalnego w Częstochowie.

7 czerwca 1984 r. uzyskał stopień naukowy doktora habilitowanego teologii w zakresie historii Kościoła na podstawie rozprawy pt. *Dzieje diecezji częstochowskiej w okresie II Rzeczypospolitej*, przedstawionej na Wydziale Teologicznym KUL w Lublinie.

Od początku roku akademickiego 1986/1987 został zatrudniony jako docent w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Następnie od roku akademickiego 1990/1991 prowadził wykłady z zakresu historii nowożytnej w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Częstochowie. Na Wydziale Historii Kościoła Papieskiej Akademii Teologicznej pełnił obowiązki prodziekana (przez dwie kadencje) oraz był członkiem Senackiej Komisji Regulaminowej. Jednocześnie prowadził wykłady z zakresu patrologii w Wyższym Seminarium Duchownym oo. paulinów i Wyższym Seminarium Duchownym oo. bernardynów w Krakowie.

Na podstawie uchwały senatu PAT w Krakowie z 17 czerwca 1991 r. został mianowany profesorem nadzwyczajnym na Wydziale Historii Kościoła PAT na okres pięciu lat w wymiarze pół etatu. 16 stycznia 1992 r. został powołany na członka Komisji Historycznej Polskiej Akademii Nauk – Oddział w Katowicach. Natomiast 23 września 1992 r. został mianowany profesorem nadzwyczajnym w Instytucie Filozoficzno-Historycznym WSP w Częstochowie na okres pięciu lat, gdzie jednocześnie został zatrudniony na pełnym etacie. Zarząd Towarzystwa Naukowego KUL mianował go 21 maja 1991 r. członkiem korespondentem Wydziału Teologicznego Towarzystwa Naukowego KUL. 8 maja 1995 r. został mianowany profesorem nadzwyczajnym historii Kościoła na Wydziale Historii Kościoła PAT w Krakowie. Na podstawie decyzji Centralnej Komisji ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych z 21 grudnia 1998 r. otrzymał tytuł naukowy profesora nauk teologicznych. Następnie 11 stycznia 2000 r. został mianowany profesorem zwyczajnym nauk teologicznych na Wydziale Teologicznym PAT w Krakowie. 31 grudnia 2002 r. zakończył pracę dydaktyczną na Wydziale Historii Kościoła Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Od 1 stycznia 2003 r. podjął pracę na pełnym pierwszym etacie w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Częstochowie. Na stanowisko profesora nadzwyczajnego w tej uczelni został mianowa-

ny 16 stycznia 2003 r. 1 maja 2005 r. otrzymał tytuł profesora zwyczajnego w Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie.

Nadmienić należy, że w WSP ks. prof. Jan Związek od 1996 r. był przewodniczącym Komisji Uczelnianej ds. odwołań, a od 1 września 1999 r. zastępcą dyrektora Instytutu Filozoficzno-Historycznego ds. nauki.

W latach 1985–1992 pełnił funkcję rektora Częstochowskiego Seminarium Duchownego w Krakowie. W tym czasie, 15 sierpnia 1991 r., papież Jan Paweł II dokonał poświęcenia nowego gmachu seminarium w Częstochowie. Po przeniesieniu tegoż seminarium z Krakowa do Częstochowy od początku roku akademickiego 1991/1992 starał się nawiązać kontakty naukowe z wyższymi uczelniami częstochowskimi – Wyższą Szkołą Pedagogiczną i Politechniką Częstochowską.

Na dorobek naukowy ks. prof. Jana Związka składa się: piętnaście pozycji zwartych i ok. osiemset artykułów. Wypromował trzynastu doktorów i ok. 650 magistrów. Przygotował sześć recenzji profesorskich, pięć habilitacyjnych, 29 doktorskich, osiem wydawniczych. Aktywnie uczestniczył, wygłaszając referaty, w 93 sesjach i sympozjach.

Podkreślić należy, że ks. prof. Związek należał do dziewięciu towarzystw naukowych, m.in.: Polskiej Akademii Nauk – Komisji Historycznej, Towarzystwa Naukowego KUL, Polskiego Towarzystwa Teologicznego, Polskiego Towarzystwa Historycznego, Częstochowskiego Towarzystwa Naukowego, Wieluńskiego Towarzystwa Naukowego. 17 czerwca 2004 r. podczas zebrania organizacyjnego Stowarzyszenia Archiwistów Kościelnych w Warszawie został wybrany pierwszym prezesem tej organizacji, pełniąc tę funkcję do 2008 r. 19 kwietnia 2006 r. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego Kazimierz Michał Ujazdowski mianował go członkiem Rady Archiwalnej przy Naczelnym Dyrektorzem Archiwów Państwowych na trzyletnią kadencję. Był również stałym członkiem Zespołu Doradców Wojewody Częstochowskiego.

Jest laureatem wielu nagród uczelnianych, naukowych i samorządowych. Katolicki Uniwersytet Lubelski – Instytut Badań nad Polonią i Duszpasterstwa Polonijnego uchwałą z 9 czerwca 1992 r. przyznał mu nagrodę naukową im. Franciszka Skowry za rok akademicki 1991/1992 za pracę pt. *Dzieje diecezji częstochowskiej w okresie II Rzeczypospolitej*. 27 sierpnia 2000 r. otrzymał Nagrodę Prezydenta Miasta Częstochowy za rok 2000 w dziedzinie literatury i historii za całokształt pracy twórczej. 23 października 2002 r. za wybitny dorobek wzbogacający wartość regionu i kraju otrzymał Nagrodę im. Karola Miarki, przyznaną przez Marszałka Województwa Śląskiego dr. Jana Olbrychta. 19 stycznia 2006 r. Wieluńskie Towarzystwo Naukowe na wniosek jego prezesa prof. dr. hab. Tadeusza Olejnika odznaczyło go godnością honorowego członkostwa. Otrzymał też tytuł Honorowego Obywatela Miasta i Gminy Działoszyn.

---

29 listopada 1985 r. został odznaczony przez papieża Jana Pawła II godnością kapelana honorowego Jego Świątobliwości, a 29 grudnia 1992 r. abp Stanisław Nowak mianował go kanonikiem gremialnym kolegiackiej kapituły wieluńskiej.

Zmarł 8 lipca 2020 r. Mszy św. żałobnej 11 lipca tegoż roku w kościele seminaryjnym w Częstochowie przewodniczył bp Andrzej Przybylski. Mszy św. pogrzebowej 12 lipca w kościele pw. św. Marii Magdaleny w Działoszynie przewodniczył bp senior Antoni Długosz. Ciało złożono w grobie kapłanów na cmentarzu parafialnym w Działoszynie.

Ks. dr Paweł Kostrzewski (Częstochowa)